

videre med saken, eventuelt i samråd med spesialister på enkelte områder som fotogrammetri o.l. og bl.a. få fastlagt retningslinjene for den fortsatte prøveregistrering som absolutt bør foretas før «hovedstyrken» settes inn. Og så får vi bare håpe at de bestemmende og bevilgende myndigheter finner muligheter til å sette arbeidet i gang for fullt innen en ikke altfor fjern fremtid.

MYRSYNKING — MYRSVINN.

*En kort utgreiing om undersøkelser satt i gang av
Rådet for jordbruksforsk.*

Av forsøksleder Asbjørn Sorteberg.

Opplegget og materialets størrelse.

Faglig dekker de to ord, myrsynking og myrsvinn, hverandre ikke idet det første peker på synking eller setting av myra, mens det andre viser til et svinn eller tap. Svinnet kan foregå både i vertikal retning ved en senking av myroverflaten og i horisontal retning ved at arealet skrumper inn som følge av den vertikale endring. Således kan stein og fjell etc. som før har vært dekt av myrjord, komme i dagen, og lignende som allerede har ligget uten jorddekking, kan øke i areal. I denne artikkel kommer jeg bare inn på spørsmål i forbindelse med den vertikale endring. Hvis derfor ikke noe annet direkte blir nevnt, bruker jeg uttrykket myrsynking som omfattende både synking og svinn. Dette er også sannsynligvis noenlunde overensstemmende med hva en i praksis legger i ordet.

De undersøkelser som det her kort skal gjøres rede for, ble påbegynt våren 1952 etter at Rådet for jordbruksforsk i 1951 hadde nedsatt et utvalg som hadde fått til oppgave å legge fram en plan med sikte på å få best mulig kjennskap til arten og størrelsen av de prosesser som fører til myrsynkingen. I utvalget har disse vært med: Forsøksleder H. Hagerup, professor J. Låg, forsøksleder Y. Vigerust (fra sommeren 1957 bestyrer Kr. Foss) og forsøksleder A. Sorteberg, med sistnevnte som formann. Det var Landbruksdepartementet som bad Rådet ta dette spørsmålet opp. I brevet fra departementet blir det pekt på ønskeligheten av å få undersøkt synkingen av myr som hviler direkte på fjell. I sitt arbeid med spørsmålet har utvalget da også lagt den største vekt på at myra skal ligge på fjell uten mineraljord under. Til dels har det imidlertid vært vanskelig å finne myrarealer som er store nok til å tilfreds-

stille kravene til ensartethet ved en slik undersøkelse. I endel tilfelle har en derfor funnet det forsvarlig også å ta med myrer som ligger på mineraljord. Utvalgets mandat har derimot ikke innbefattet sammenligning av direkte rådgjerder for å bøte på skader som myrsynkingen allerede har ført til.

Ved planleggingen av undersøkelsene har utvalget ment at følgende må være av grunnleggende betydning:

1. Uttaking av myrprøver av kjent volum for seinere laboratoriebestemmelser, bl.a. av tørrstoff- og askeinnhold. For grunn myr er prøvene tatt av hele det vertikale myrprofil, for dypere myr vanlig til 2 meters dybde. I tilknytning til nivelleringen skulle det således være mulig å få kjennskap til hvor stor del av myrsynkingen som faller på de to komponenter synking og svinn.

2. Ved hjelp av tørrstoffbestemmelser og kjemiske analyser i tillegg til en mer skjønsmessig beskrivelse av myra (bl. a. av den botaniske sammensetning av plantedekket i myroverflaten) skulle det være håp om å få en sikrere klassifisering av myrene enn ved en karakteristikk av myra som bare bygger på det subjektive skjønn.

3. I noen monn har en forsøkt å legge inn nivelleringspunktene i myroverflaten slik at avstanden til grøft er kjent. På denne måte skulle faren for direkte å sammenligne tall for myrsynkingen som refererer seg til ulik sterk grøfting, i stor monn bli eliminert.

Uttaking av høvelige felter er skjedd i samarbeid med landbrukselskaper og jordstyrer. Feltene kan deles i tre grupper:

1. Felter hvor en ved hjelp av gjentatte nivelleringer gjennom et noe lengre tidsrom kan følge synkingen av myroverflaten. Myrprøver blir tatt i den utstrekning en mener det er nødvendig.

2. Felter hvor to svært forskjellige vekster m.h.t. å tære på myras innhold av organisk materiale er dyrket side om side i mange år. På slike felter er bare en engangsnivellering utført. Differansen i myroverflaten for de to kulturer er så beregnet og sammenholdt med de oppgaver en har over hvor lang tid en mener jorda har ligget til kontinuerlig drift for de to vekster.

3. Felter som anlegges med sikte på gjennom lengre tid å gjennomføre ulike omløp for å undersøke hva disse betyr for synkingen i tiden framover.

De aller fleste felter som er oppnivellert, hører med til gruppe 1. Av i alt 58 felter kommer således 54 inn under denne gruppe.

Gruppe 2 omfatter tre felter. Samtlige felter omfatter sammenligning av synkingen etter ensidig dyrking av henholdsvis høy og poteter. To av feltene ligger på Smøla, det tredje på Hitra. Her har en på åkerlapper mange steder i svært lang tid dyrket poteter uten veksling med andre kulturer. I flere åkrer har det vært dyrket poteter i noen tiår, i enkelte tilfelle later det til at slik drift må ha pågått i ca. 100 år eller lenger. Potetåkrene har vanlig vært

omgitt av permanent eng. En har således med støtte av nivelleringstaket av enga omkring prøvd å rekonstruere nivået for den overflate av potetåkeren som faller sammen med den permanente eng. En kan her bare måle differansen av synkingen for de ulike driftsformer, idet den totale synking er ukjent. De funne differanser må betraktes som noe usikre, da en rekonstruering av potetåkrenes overflate bare kan oppfattes som omtrentlig. I prinsippet er framgangsmåten likevel en snarvei til raskt å komme fram til lignende resultater som undersøkelsene i gruppe 3 tar sikte på.

Gruppe 3 omfatter foreløpig bare ett felt (på Smøla), men utvalget håper det skal bli mulig å få anlagt noen flere slike felter i nær framtid.

Nivelleringen er utført langs bestemte nivelleringslinjer. Disse er lagt parallelt i et antall av 2 til 6, alt etter feltets størrelse. Hvor grøfteplanen er kjent, er nivelleringslinjene lagt vinkelrett på sugegrøftenes retning. Avstanden mellom linjene har oftest vært 20 meter.

Ved undersøkelsene første året (1952) ble de aller fleste felter lagt på udyrket jord. Herved blir det mulig å følge myrsynkingen helt fra oppdyrkingen. For alle felter på udyrket jord dette året (18 felter) var det utarbeidet grøfteplan før nivelleringen tok til. Grøftene ble derfor utstukket i marken samtidig som nivelleringen ble utført. For disse felter er således avstanden fra nivelleringspunktet til grøft kjent. For mange av feltene de seinere år, bl.a. endel felter på tidligere dyrket jord, var det ved nivelleringen ikke lagt noen grøfteplan. Fra 1953 ble derfor alle felter, også de hvor grøfteplan allerede var utarbeidet, oppnivellert med en avstand av 2 meter mellom nivelleringspunktene i linjen.

Antall høydeavlesninger for nivellering av myroverflaten har variert betydelig etter feltenes størrelse, fra knapt 50 til mer enn 200. For ca. halvparten av feltene er mer enn 100 høydeavlesninger foretatt.

De utlagte felter fordeler seg slik på de ulike fylker:

Vest-Agder	5 felter
Rogaland	9 »
Hordaland	15 »
Sogn og Fjordane	15 »
Møre og Romsdal	4 »
Sør-Trøndelag	7 »
Nord-Trøndelag	3 »

Sum 58 felter

Feltene ble utlagt og nivellert første gang i årene 1952—54. Arbeidet i marken med oppmåling og nivellering av feltene, uttaging av prøver for analysering på laboratoriet m.m. ble i 1952 og 1953 utført av sivilagronom og jordskifte kandidat Kåre

Kristiansen og i 1954 av sivilagronom Borger Sween. Arbeidet med kontrollnivelleringen er for det aller meste utført av Det norske myrselskap ved konsulent Oscar Hovde.

Noen resultater.

Det er klart at så vidt langsiktige undersøkelser som disse ikke kan gi stort av resultater i løpet av noen få år. Tall fra noen få år eller noen få felter må derfor brukes med varsomhet. Med dette i minne mener vi likevel det er grunn til å tå med noen få tall som viser synkingens størrelse.

Det ville vært ønskelig om feltene kunne blitt nivellert på nytt snart etter de ble grøftet. Herved skulle det være mulig å få et uttrykk for den del av myrsynkingen som skjer noenlunde umiddelbart etter grøftingen og som skyldes uttappingen av vatnet. I praksis har dette dessverre bare delvis kunnet praktiseres, da utvalget bare leilighetsvis har disponert over øvd faghjelp til å utføre en slik kontroll. For framtiden ser dette nå likevel ut til å skulle løses på en tilfredsstillende måte, da Det norske myrselskap har stilt i utsikt å hjelpe til med kontrollnivellering av feltene etter hvert som de blir grøftet, eller nytt nivellement av andre grunner er ønskelig.

Ved utgangen av 1956 var det kommet melding fra feltvertene om at 20 felter var grøftet. Av disse ble 15 kontrollnivellert i 1956. Av feltene var 11 udyrket ved første gangs nivellement, 2 felter var nettopp grøftet og dyrket, mens 2 som lå på tidligere dyrket jord, ble grøftet på nytt like etter nivelleringen. Grøftingen ble for 5 av feltene utført i 1952, for 4 i 1953, for 4 i 1954 og for 2 i 1955. Det ene feltet hvor grøfting og dyrking ble utført straks før første nivellement, samt ett av feltene på eldre dyrket jord ligger på svært grunn myr (i middel mindre enn 90 cm myrsjikt ved første gangs nivellement). For de andre felter har middels myr dybde variert fra 1,13 til 4,27 meter.

I middel for alle 15 felter har den årlige synking vært 7,7 cm. Sløyfer en de to ovenfor nevnte grunne felter, blir synkingen for de 13 felter i middel 8,6 cm pr. år. I disse middeltall inngår da også den momentane synking som følge av uttappingen av vatnet ved grøftingen.

Om enkeltresultater nevner vi at tre felter har hatt svært stor total synking. Det er et felt på Ny Jords forsøksgard på Smøla (midlere dybde 3,61 m) og et felt hos Karl N. Fjell, Fjell i Hordaland (midlere dybde 4,27 m), begge grøftet i 1952 og begge med en total synking på 51 cm, samt et felt på Leirvåk gard, Fløksand i Hordaland. Myra på det siste feltet hadde en middeldybde ved anlegget på 1,69 meter. Feltet ble grøftet i 1953 og hadde til 1956 hatt en synking på 42 cm. Tre av feltene har en årlig synking på mindre enn 4 cm.

Det er allerede kommet beskjed om at noen av feltene på udyrket mark ikke kommer til å bli dyrket. Dette er noe utvalget hadde regnet med. Det samlede felttall i de områder av landet som hittil er medtatt i undersøkelserne, er likevel så pass stort at det her neppe er grunn til foreløpig å nivållere opp nye felter som kompensasjon for de utgatte. En annen sak er det at Nord-Norge hittil ikke er kommet med i undersøkelserne. Dette kommer bl.a. av at en må anta at myrsynkingen i et område med så vidt kjølig klima ikke representerer så stor fare som i varmere klima på grunn av at nedbrytingen av organisk stoff foregår langsommere. I likhet med dyrketjorda i sin alminnelighet må en også anta at myrjorda i Nord-Norge i større monn blir brukt til eng og beite enn i Sør-Norge. Det vil således bli en mer skånsom bruksmåte. Utvalget er likevel interessert i å få lagt ut noen gode felter i Nord-Norge.

De tre felter hvor et engangsnivellement er utført for to forskjellige vekster, har alle ligget til samme vekst i lang tid. For et felt er alderen på potetåkeren oppgitt til ca. 50 år, for et til ca. 80 år, mens en for et mangler aldersoppgave. Sannsynligvis er dette det felt hvor det i lengst tid er dyrket potet kontinuerlig. Forskjellen i overflaten etter de to kulturer var ved nivelleringen etter tur 35, 17 og 62 cm.

ARSMELDING FRA TRØNDELAG MYRSELSKAP 1957.

(54. arbeidsår).

Medlemstallet har i året vært 83 årsbetalende og 13 livsvarige, tilsammen 96 medlemmer.

«Meddelelser fra Det norske myrselskap» er som tidligere sendt medlemmene gratis.

I beretningsåret har selskapet mottatt som bidrag fra Sør- og Nord-Trøndelag fylker kr. 2.000,00, fra kommuner kr. 1.655,00 og fra banker kr. 325,00, tilsammen kr. 3.980,00.

Styret vil med dette takke for disse bidrag som viser at det er stor interesse for selskapets virksomhet.

I Nord-Trøndelag er det i 1957 i samarbeid med Det norske myrselskap foretatt myrinventeringer i Vikna og Leka, samt foretatt kartlegging og bonitering av et mindre område i Namsskogan. Det var bl. a. spørsmål om dette området som ligger ned mot Namsen nord for Namsskogan stasjon, kunne skaffes tilstrekkelig avløp for grøftevannet ved flomvannstand i Namsen. I Vikna ble bare endel av herredet ferdigbehandlet og det er meningen at arbeidet skal fullføres i 1958. Her er det sannsynligvis større myr-arealer i de deler av herredet som ikke er undersøkt, nemlig Midtre og Ytre Vikna. I Leka ble det i alt funnet 1260 dekar myr og i Indre Vikna i alt 8960 dekar myr.

I Sør-Trøndelag ble i 1957 resultatene fra myrinventeringene på Hitra sammenarbeidet, og dermed skulle arbeidet på Hitra være